

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LÃ THỊ HƯƠNG MAI

SỰ NGHIỆP VIẾT CỦA NHÀ VĂN
DƯƠNG THỊ XUÂN QUÝ

CHUYÊN NGÀNH: VĂN HỌC VIỆT NAM
MÃ SỐ: 60 22 34

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGỮ VĂN

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: GS. PHONG LÊ

THÁI NGUYÊN, THÁNG 5 NĂM 2012

LỜI CẢM ƠN!

Em xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu, Khoa Sau đại học, Khoa Ngữ văn trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, cùng các thầy, cô giáo đã tham gia giảng dạy và hướng dẫn nghiên cứu khoa học cho lớp Cao học K18A- Văn học Việt Nam; Đài TT-TH Thái Nguyên đã tạo điều kiện cho em có cơ hội học tập và nghiên cứu khoa học.

Đặc biệt, em xin được bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới GS Phong Lê - Người thầy rất nghiêm khắc, tận tâm trong công việc đã truyền thụ nhiều kiến thức quý báu cũng như kinh nghiệm nghiên cứu khoa học cho em trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu đề tài.

Thái Nguyên ngày 26 tháng 05 năm 2012

Tác giả

Lã Thị Hương Mai

LỜI CAM ĐOAN

Trong luận văn này, toàn bộ tài liệu tham khảo được đưa ra hoàn toàn có cơ sở xác thực. Trước tôi chưa có công trình nghiên cứu nào cùng đề tài này được công bố. Tôi xin đảm bảo luận văn này là kết quả nghiên cứu khoa học của riêng tôi.

Thái Nguyên, ngày 26 tháng 05 năm 2012

Tác giả

Lã Thị Hương Mai

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài:	1
2. Mục đích và đối tượng nghiên cứu của đề tài.....	2
3. Lịch sử vấn đề.....	3
4. Phạm vi tư liệu khảo sát.....	4
5. Phương pháp nghiên cứu:	4
6. Đóng góp mới của luận văn	4
7. Cấu trúc luận văn	4
Chương 1: BỐI CẢNH XÃ HỘI VÀ ĐỜI SỐNG VĂN HỌC	5
1.1. Bối cảnh xã hội	5
1.1.1 Thời kỳ từ 1954 đến 1964.....	5
1.1.1.1. Miền Bắc xây dựng xã hội chủ nghĩa	5
1.1.1.2 Miền Nam chống chế độ Mĩ – Diệm và “chiến tranh cục bộ”	7
1.1.2. Thời kỳ cả nước có chiến tranh (1965-1975)	8
1.1.2.1. Miền Bắc chống chiến tranh phá hoại, vừa chiến đấu, vừa sản xuất và làm nghĩa vụ hậu phương.....	8
1.1.2.2. Miền Nam chiến đấu chống “Chiến tranh cục bộ” của Mĩ (1965-1968).....	10
1.2. Đời sống văn học	13
1.2.1. Không khí văn học Việt Nam chống Mĩ cứu nước.....	13
1.2.2. Sự phát triển của Văn học giải phóng Miền Nam	17
1.3. Đôi nét về nhà văn Dương Thị Xuân Quý.....	19
1.3.1. Tiểu sử gia đình	19
1.3.2. Đôi nét về cuộc đời nhà văn	20
1.3.3. Đôi nét về sự nghiệp sáng tác	22
Chương 2: BÚT KÝ VÀ TRUYỆN NGẮN	24
2. 1. Bút ký.....	24
2.1.1. Giới thuyết về bút ký	24
2.1.2. Các vấn đề nổi bật đặt ra trong bút ký Dương Thị Xuân Quý	24
2.1.2.1. Vấn đề xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc	25
2.1.2.2. Hiện thực chiến tranh.....	35
2.2. Truyện ngắn	41
2.2.1. Giới thuyết về truyện ngắn	41

2.2.2. Các vấn đề đặt ra trong truyện ngắn của Dương Thị Xuân Quý	42
2.2.2.1. Vấn đề xác định “chỗ đứng” của người phụ nữ trong xã hội	42
2.2.2.2. Xây dựng thành công hình tượng người phụ nữ Việt Nam anh hùng ...	50
Chương 3: NHẬT KÝ	57
3.1. Giới thuyết chung về nhật ký.....	57
3.2. Nội dung Nhật ký Dương Thị Xuân Quý.....	58
3.2.1. Tư cách một nhà báo.....	58
3.2.2. Tư cách một nhà văn.....	62
3.2.3. Tư cách một người mẹ.....	68
3.2.4. Tư cách một người vợ.....	76
3.2.5. Tư cách một chiến sĩ.....	80
3.3. Nhật ký của một thế hệ cùng hy sinh ở chiến trường	88
3.3.1. Chu Cẩm Phong	88
3.3.2. Đặng Thùy Trâm.....	94
3.4. Giá trị kiểm chứng tính chân thực của đề tài chiến tranh trong văn học Việt Nam.....	97
3.4.1 Cái đẹp có thật về chủ nghĩa anh hùng	97
3.4.2. Những sự thực về mặt trái của cuộc sống.....	99
3.5. Ý nghĩa và giá trị của Nhật ký Dương Thị Xuân Quý.....	102
KẾT LUẬN	104
TÀI LIỆU THAM KHẢO	106

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài:

1.1. Trong nền văn học Việt Nam hiện đại thời kỳ chống Mĩ cứu nước Dương Thị Xuân Quý là người trực tiếp tham gia chiến đấu tại chiến trường miền Nam. Dương Thị Xuân Quý cũng đồng thời hoàn thành nhiệm vụ của một nhà văn xuất sắc tại Tạp chí *Văn nghệ Trung Trung Bộ* thuộc chiến trường khu V.

Trẻ cả về tuổi đời và tuổi nghề, nhưng trong chị, ý thức về nghề cầm bút luôn luôn được nhà văn trân trọng và coi đó là công việc của một “*Thư ký thời đại*” để ghi lại những khoảnh khắc tuyệt vời nhất từ cuộc kháng chiến vĩ đại của dân tộc. Vì vậy, mà đang trong thời kỳ nuôi con nhỏ (mới 16 tháng tuổi) nhưng nhà văn đã sẵn sàng gạt nỗi buồn phải xa con gái bé bỏng, xung phong lên đường vì nghĩa lớn, theo tiếng gọi thiêng liêng của tổ quốc. Bằng tình yêu nước nồng nàn, nhà văn đã vượt qua mọi khó khăn, gian khổ, đặc biệt là nỗi nhớ con để làm tròn nhiệm vụ của một nhà văn chiến sĩ tại một trong những chiến trường ác liệt nhất lúc bấy giờ.

1.2. Tình yêu nước gắn với tình yêu văn chương mãnh liệt là hai ngọn nguồn thường trực trong trái tim của nhà văn. Dù ở chiến trường vùn vụt chưa đầy một năm nhưng Dương Thị Xuân Quý đã để lại trong lòng bạn bè và đồng nghiệp những ấn tượng cao đẹp về một nữ nhà văn với vóc dáng nhỏ bé nhưng tràn đầy nhiệt huyết. Mà ngọn lửa nhiệt huyết ấy chính là niềm say mê viết. Viết trong mọi hoàn cảnh. Viết ngay cả khi sức khỏe không được tốt. Viết bằng cả niềm say mê như chưa bao giờ được cầm bút. Tuy thời gian dành cho công việc sáng tác không nhiều, bởi hoàn cảnh khốc liệt của chiến trường nhưng hề có thời gian là nhà văn lại tranh thủ sáng tác. Là người trực tiếp tham gia chiến đấu, được chứng kiến sự khốc liệt của chiến tranh, được tận mắt thấy tinh thần chiến đấu anh dũng của đồng bào chiến sĩ miền Nam cũng như tinh thần hăng say dựng xây xã hội chủ nghĩa (XHCN) ở miền Bắc

nên nhà văn đã đưa những sự thật anh hùng ấy vào các sáng tác của mình. Bản thân chị cũng thường xuyên lao đến những nơi “tuyến lửa” ác liệt ấy để lấy tư liệu sống cho các tác phẩm của mình.

1.3. Bằng sự nhạy cảm và ước muốn đưa thực tế của công cuộc xây dựng XHCN ở miền Bắc và cuộc chiến chống quân thù xâm lược ở miền Nam vào tác phẩm để phục vụ và cổ vũ cho sự nghiệp kháng chiến và kiến thiết tổ quốc nên trong quá trình sáng tạo văn chương nhà văn đã xây dựng được những hình ảnh rất đẹp, rất chân thực, có giá trị cổ vũ cao cho công cuộc kháng chiến và kiến thiết đất nước. Những giá trị ấy cũng mang tính phát hiện rất cao và mang giá trị nhân văn sâu sắc; ca ngợi và khẳng định giá trị tốt đẹp và những phẩm chất cao quý của người phụ nữ Việt Nam

Điều đặc biệt, Dương Thị Xuân Quý lại là nằm trong số rất ít nhà văn nữ của cả nước (trong cả hai thời kỳ chống Pháp và Mỹ) có sự nghiệp viết đã được đánh giá bởi Giải thưởng Nhà nước về văn học năm 2007 cho 2 tác phẩm là *Chỗ đứng* và *Hoa rìng*.

Tuy có nhiều đóng góp cho nền văn học hiện đại Việt Nam như vậy nhưng Dương Thị Xuân Quý chưa có nhiều người biết đến. Với mong muốn góp một viên gạch nhỏ xây nên hình ảnh của một nữ nhà văn – chiến sĩ anh hùng tới đông đảo bạn đọc và người yêu mến văn chương hiện đại, tôi đã mạnh dạn tìm hiểu về nhà văn Dương Thị Xuân Quý để lựa chọn làm đề tài luận văn Thạc sĩ của mình với mong muốn như một lời tri ân với một thế hệ những cây bút trẻ đã hiến dâng cả tuổi trẻ, sức sống, sức viết cho chiến trường, góp phần đem lại độc lập thống nhất cho nước nhà và đóng góp cho nền văn học hiện đại Việt Nam những tác phẩm có giá trị.

2. Mục đích và đối tượng nghiên cứu của đề tài

2.1. Mục đích:

Việc nghiên cứu sự nghiệp sáng tác của nhà văn Dương Thị Xuân Quý có vai trò quan trọng trong việc đưa các sáng tác của nhà văn hòa nhập với

đời sống văn học hiện đại. Từ đó tạo môi trường nghiên cứu một cách rộng rãi sự nghiệp sáng tác của nhà văn, đồng thời ghi nhận những sáng tạo và đóng góp của nhà văn trong nền văn học hiện đại Việt nam thế kỷ XX.

Ngoài ra, việc nghiên cứu về sự nghiệp sáng tác của nhà văn giúp ta hiểu được giá trị chân thực của cuộc sống, chiến đấu của quân, dân hai miền Nam, Bắc.

Từ việc hiểu về cuộc đời và sự nghiệp sáng tác của nhà văn, chúng ta sẽ thấy được những đóng góp của nhà văn đối với nền văn học hiện đại Việt Nam cũng như đóng góp trong lĩnh vực tinh thần nhằm cổ vũ nhân dân ta trong công cuộc kiến thiết và bảo vệ đất nước, chống giặc ngoại xâm.

2.2. Đối tượng nghiên cứu của đề tài

Đề tài đi sâu vào tìm hiểu, nghiên cứu về sự nghiệp sáng tác của nhà văn Dương Thị Xuân Quý.

3. Lịch sử vấn đề

Vì là một nhà văn quá trình sáng tác còn ngắn, lại ra đi quá sớm khi mới ở 28 tuổi, nên sự nghiệp và cuộc đời của nhà văn chưa được nhiều người biết tới. Chính vì vậy mà cho đến nay chưa có nhiều công trình của cá nhân hay tập thể nghiên cứu riêng về cuộc đời và sự nghiệp của nhà văn.

Sau khi hai tác phẩm của nhà văn là *Chỗ đứng* và *Hoa rừng* ra mắt thì nhà văn mới được người đọc chú ý. Phần lớn số bài viết về Dương Thị Xuân Quý đã được tập hợp in trong sáng tác: *Dương Thị Xuân Quý, Nhật ký và tác phẩm* do Nxb Hội Nhà Văn phát hành năm 2007 với các tác giả như: Nguyễn Anh Tuấn, Bùi Minh Quốc, Nguyễn Thị Việt Nga, Thương Huyền, Nguyễn Thế Khoa. Nguyễn Ngọc cũng viết về Dương Thị Xuân Quý qua bài :*Chiến trường những năm tháng ấy, sống và viết...* Ngoài ra còn một số đơn vị, cơ quan thông tin tuyên truyền cũng tổ chức lễ kỷ niệm, tổ chức các buổi nói chuyện về Dương Thị Xuân Quý vào dịp kỷ niệm ngày mất của nhà văn.

4. Phạm vi tư liệu khảo sát

Một số tác phẩm nhật ký đã được xuất bản: nhật ký Chu Cẩm Phong, Dương Thị Xuân Quý, Đặng Thùy Trâm, Nguyễn Văn Thạc... Một số tác giả: nhà văn Nguyễn Ngọc, Nguyễn Thị Ngọc Tú, Nguyễn Thị Như Trang, Nguyễn Thị Ngọc Hải... Các tác phẩm, bài viết viết về nhà Văn Dương Thị Xuân Quý của nhà thơ Bùi Minh Quốc, các nhà văn, tác giả là bạn bè, đồng nghiệp với nhà văn viết về nhà văn...

5. Phương pháp nghiên cứu:

Phương pháp lịch sử

Phương pháp hệ thống

Phương pháp phân tích – tổng hợp

Phương pháp loại hình

Phương pháp so sánh đối chiếu

6. Đóng góp mới của luận văn

Nghiên cứu về nhà văn Dương Thị Xuân Quý luận văn mong muốn đề xuất một nhận thức và đánh giá về một nữ nhà văn có nhiều đóng góp với nền văn xuôi hiện đại còn chưa được nhiều người biết đến.

7. Cấu trúc luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo, nội dung của luận văn được triển khai trong ba chương:

Chương I: Bối cảnh xã hội và đời sống văn học

Chương II: Truyện ngắn và bút ký Dương Thị Xuân Quý

Chương III: Nhật ký Dương Thị Xuân Quý

Chương 1

BỐI CẢNH XÃ HỘI VÀ ĐỜI SỐNG VĂN HỌC

1.1. Bối cảnh xã hội

1.1.1 Thời kỳ từ 1954 đến 1964

1.1.1.1. Miền Bắc xây dựng xã hội chủ nghĩa

Sau Hiệp định Giơnevơ năm 1954, nước ta bị chia cắt làm 2 miền: miền Bắc tiến lên xây dựng xã hội chủ nghĩa, miền Nam tiếp tục cuộc kháng chiến chống quân thù xâm lược và bè lũ tay sai.

Miền Bắc hoàn toàn giải phóng là một thắng lợi to lớn của cuộc kháng chiến vĩ đại của dân tộc ta, nó tạo ra cơ sở vững chắc cho cuộc đấu tranh để tiến tới xây dựng một nước Việt Nam độc lập, thống nhất, dân chủ và hòa bình. Với quyết tâm xây dựng miền Bắc phát triển tiến lên chủ nghĩa xã hội, trở thành hậu phương lớn ra sức chi viện cho tiền tuyến, tiến tới giải phóng hoàn toàn miền Nam thống nhất đất nước, nhân dân miền Bắc ra sức thi đua trên tất cả các mặt. Với khẩu hiệu: “*một người làm việc bằng hai*”, trên tất cả các lĩnh vực từ sản xuất nông nghiệp đến công nghiệp... nhân dân đều hăng hái thực hiện với một quyết tâm rất cao. Giữa lúc kế hoạch ba năm cải tạo xã hội chủ nghĩa, phát triển kinh tế xã hội ở miền Bắc sắp hoàn thành và cách mạng ở miền Nam đã tiến một bước nhảy vọt thì Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ III của Đảng được chính thức khai mạc tại Hà Nội từ ngày 5 đến ngày 10 tháng 9 năm 1960. Trong diễn văn khai mạc Đại hội Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu khái quát nhiệm vụ mới của cách mạng Việt Nam và nhấn mạnh: “*Đại hội lần này là Đại hội xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc và đấu tranh thống nhất nước nhà*” [6]. Đại hội đã thông qua phương hướng và nhiệm vụ của Kế hoạch 5 năm lần thứ nhất. Đồng thời xác định rõ nhiệm vụ cách mạng XHCN ở miền Bắc là nhiệm vụ quyết định nhất đối với sự nghiệp cách mạng của cả nước. Còn cuộc cách mạng ở miền Nam có ý nghĩa quyết định trực tiếp để đánh đổ ách thống trị của đế quốc Mỹ và tay sai, giải phóng